

תוכן

מבוא	3
פירוק מרצון ופירוק על ידי בית המשפט	4
תהליך פירוק מרצון	5
תהליך פירוק על ידי בית המשפט	6
הדמיון והשוני בין פירוק מרצון לפירוק על ידי ביהמ"ש	8
השוני בין סמכויות זהות המפרק	9
חיסול החברה- משמעות בפועל	10
הליך פירעון חובות החברה- סדר קדימות נושים	11
סיכום	13
רשימה ביבליוגרפית	14

מבוא

דיני החברות מתפתחים בקצב מהיר, ואנו עדים לשינויי חקיקה באופן תדיר. יחד עם זאת דיני פירוק חברות אינם זוכים לתשומת לב מרובה של המחוקק ומוסדרים עד לימינו באמצעות פקודת החברות הישנה. בהעדר חקיקה עדכנית, הפכו דיני הפירוק לנחלתם של מתי מעט משפטנים שבקיאים בפסיקה הענפה בנושא, שלעיתים נדמה ואיננה מייצרת קו אחיד וברור באופן שיסדיר את הסוגיה בצורה הולמת.

במאמר זה נסקור על קצה המזלג את דיני הפירוק לפי הסדר הכרונולוגי בו מתבצעים שלבי הפירוק. בכל שלב נבהיר את הנקודות ה"בעייתיות", שמחייבות הסדרה חקיקתית מקיפה של דיני הפירוק, ובמיוחד את העיגון בחקיקה של דיני שיקום והבראת חברה שנקלעה לחדלות פירעון.

חדלות פירעון היא העילה המרכזית בגינה מתקבלת החלטה על פירוק חברה. בדין הישראלי חברה מוגדרת חדלת פירעון שעה בה אין לחברה יכולת פיננסית לעמוד בהתחייבויותיה, ואף כאשר ישנה צפיות עתידית לחוסר יכולת לעמוד בהתחייבות שטרם הגיע מועד פירעונה. החוק הישראלי כיום הינו נוקשה ביותר, ואיננו מכיר באופן נרחב באפשרויות לשיקום החברה, למעט התייחסות מינורית כפי שיבואר.

מצב משפטי זה יוצר קושי גדול עבור חברות רבות שבשל קשיים זמניים נאלצות לדחות את התחייבויותיהם. מבחינת הדין ה"יבש" אף חברה שהוכיחה את עצמה בעבר, הרוויחה והעסיקה עובדים רבים, עלולה למצוא את עצמה בפני בקשת פירוק שעה בה אינה יכולה, ולו באופן זמני בלבד, לעמוד בהתחייבות של חוב העולה על 5 שקלים. מצב אבסורדי זה מחייב חשיבה מחודשת של המחוקק, האם נכון הדבר להעמיד בסכנה חברה שמהווה מקור פרנסה למשפחות רבות, ובמקרים רבים יכולה לספק שירותים חיוניים לציבור הרחב באופן שפגיעה בה תהווה פגיעה באינטרס הציבורי, רק על בסיס אי עמידה זמנית בהתחייבות לנושה ללא משמעות לגובה החוב שלו, ולנסיבות התביעה.

גישה זו אמנם אומצה על ידי הפסיקה ונכתב עליה רבות בספרות האקדמית, ובתי המשפט בכל הערכאות אכן עושים ניסיונות לשקם את החברה בצורות שונות לפי נסיבות העניין. יחד עם זאת, ניסיונות אלו אינם חפים מפגיעה בבעלי הזכויות בחברה ובשמה הטוב, ואין ספק כי קצב הצמיחה של חברה שמנוהלת בידי המפרק, איננו שווה ערך לחברה שמתפקדת בשליטת בעלי המניות. הסדרה משפטית צריכה לכלול התייחסות לנסיבות בהם ניתן בכלל לתבוע בקשת פירוק, ומתי על בית המשפט לדחות בקשה שכזו על הסף ללא הזדקקות להליכי פירוק שבנוסף לפגיעה היחסית בחברה, גם עולים כסף רב על חשבון סכומים שהיו יכולים להיות משולמים לנושים.

אין מטרת המאמר לנסח את החוק הראוי, אלא להצביע על מספר נקודות מיני רבות שמדגישות את הצורך בהתייחסות של המחוקק על מנת לבצע ריענון עדכני לדיני הפירוק.

פירוק מרצון ופירוק על ידי בית המשפט

חוק החברות החדש משנת 1999¹, איננו מסדיר את הסוגיה של פירוק חברה, וזו מוסדרת כיום באמצעות פקודת החברות משנת 1983², ובאמצעות תקנות שהותקנו בשנת 1987 על ידי שר המשפטים בהתאם להוראת סעיף 382 לפקודה³. בעבר טרום כניסת חוק החברות לתוקף בשנת 2000, הייתה קיימת סמכות לרשם החברות למחוק חברה במקרים מסוימים. כיום, האפשרות היחידה להביא לחיסולה של החברה, היא באמצעות פירוק באופנים שיבוארו.

על פי הוראות פקודת החברות, פירוק חברה יכול שיתבצע בשלושה אופנים. פירוק מרצון המוסדר בסעיפים 319-341. פירוק על ידי בית המשפט המוסדר בסעיפים 256-318 ופירוק בפיקוח בית המשפט שמוסדר בסעיפים 342-347.

הסיבה שבגינה דיני הפירוק לא נכנסו לחוק החברות החדש היא, כי המחוקק סבר שיש להתייחס לדיני הפירוק בנפרד ויש לתקנם במסגרת תיקון כולל של פקודת פשיטת הרגל⁴. ההסדרים הנובעים בדיני פשיטת הרגל של יחידים צריכים להיות מתואמים עם ההסדר הנוהג בחדלות פירעון של חברה - שהיא העילה השכיחה לפירוק חברה. ומשכך סבר המחוקק כי כל עוד לא התקיימה הסדרה כוללת לדיני פשיטת הרגל של יחידים, אין לבצע הסדרה חדשנית לחדלות פירעון של חברות. למעשה דיני פשיטת הרגל לא הוסדרו בחקיקה מחודשת עד היום ומעוגנים עדיין בפקודה המנדטורית⁵. ההסדרים הישנים זקוקים לשינוי משמעותי אם במסגרת תיקון חוק החברות החדש ואם במסגרת חקיקתית נפרדת.

ההסדרים הישנים כמעט שאינם מכירים באפשרות ביניים בין חברה פעילה ומשגשגת, לבין חיסולה של החברה - במקרה בו היא נקלעה לקשיים. חרף החלופות הקיימות בדבר שיקומה של החברה, מכירתה, הסדר נושים ועוד פתרונות מגוונים לפי נסיבות העניין, הרי שפקודת החברות מאפשרת לכל נושה שלא קיבל את כספו בזמן, לבקש צו פירוק מבית המשפט. גישה זו נדונה בספרות והונחו הצעות רבות שמטרתם ליצור אלטרנטיבה לחיסול החברה, באופן שיגרום בסופו של דבר להעשרת קופת החברה מה שיגרום תועלת גם לנושים שבחלק גדול מן המקרים אינם מעוניינים לראות בחיסולה של החברה ובאיבוד מקור פרנסה לעובדיה, ויוכלו להמתין מעט עד שניסיונות השיקום יישאו פרי - או אז יוכלו לקבל את כספם במלואו⁶.

במקרים רבים אף ייתכן כי לחברה יש פוטנציאל עתידי להעשיר את קופתה ונכסיה באופן שתוכל להשיב לכל הנושים את כספם בעתיד, אך איננה יכולה לעמוד בהתחייבויותיה לנושים במועד תביעתם לתשלום חובם כפי שסוכם. מקרים אלו יכולים לגרום לחיסולה של חברה בעלת פוטנציאל, בעקבות חוב יחסית פעוט שהחברה איננה מסוגלת לעמוד בו נכון לשעת התביעה. אכן בתי המשפט שאינם חפצים לראות בחיסולה של חברה שמהווה מקור פרנסה ושייכות לעובדים, יצרו עם השנים קונסטרקציות שנועדו להביא לשיקומה של החברה במקום להורות על צו פירוק באופן מיידי. כך בפרשת כור הכיר בית

¹ חוק החברות, התשנ"ט-1999. (להלן: החוק).

² פקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983. (להלן: הפקודה).

³ תקנות החברות (פירוק), התשמ"ז-1987. (להלן: התקנות).

⁴ הצעת חוק החברות, 5 (1957).

⁵ פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980.

⁶ ראה: 'י' כהן "הערה לחקיקה- שיקום חברות והסדרים חלופיים לפירוק" המשפט ד (תשנ"ט), 369.